

PARTİLERÜSTÜ POLİTİKA VE TÜRK SENDİKACILIĞI

Erdoğan BALCI

Hava - İş Sendikası Başkanı

Geçtiğimiz son bir yıl içerisinde Türk sendikal faaliyetinde kendini gösteren çalkalanmalar, memleketimizin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve siyasî bunalımların da baskısı ile gittikçe artan bir kısır *çekişme seyrine dönmüştür...*

Sendikal hayatımızdaki bu kısır çekişmenin son görünümü şudur : Acaba Türk Sendikacılık Hareketi, partilerüstü politikasına devam mı etmeli, yoksa karşıt görüş olarak ileri sürülen ve Sosyal Demokrasi Hareketleri olarak gösterilen şekliyle, partilerüstü politika yetersizdir. Bu sebeple Türk sendikaları siyasî bir örgüt halinde birleşmeli midir?

Konferans konumuz olan ve taraftarı bulunduğumuz partilerüstü politikayı ve Türk sendikacılığını dile getirmeden önce şu hususu hasseten belirtmek isteriz :

Huzurlarınızda; Türkiye'nin en büyük üst işçi kuruluşu olan Türk-İş adına konuşmadığımı, görüşlerimizin şahsımıza ait ve Hava-İş Sendikası'nın görüşü olduğunu arzetmek isterim... Düşünceye saygılı bir sendika lideri olarak inandığımız gerçek şudur : Serdedilen bütün görüşlerde, müşterek gayenin, Türk işgücünün iktisadî, sosyal ve kültürel menfaatlerini korumak ve bu hususlarda yeni, yeni imkânlar yaratmak olduğunu, böylelikle de Türk istihdam hayatını üretken kılarak Millî Geliri arttırmanın ana gaye olduğuna inanıyoruz... Ve diyoruz ki, Türkiye'mizde, bütün sendikalar, ama az ama çok, bu gayeye varmak için çırpınmaktadırlar. Gaye birdir. Bu hedefe ulaşmak için, seçilen veya seçilmek istenen yollar ayrılmakta olup, "Partilerüstü politikaya devam etme" veya "bir siyasî örgüt haline gelme" şeklindeki birbirine karşıt görüşler eleştirilmektedir. Aym hedef için dile getirilen bu görüşlere saygı duyduğumuzu, ancak çalışanları insan haysiyetine yaraşır bir düzeye ulaştırabil-

mek için millî gelirimizden fert başına düşen payı arttırmak suretiyle ana gayeye ulaşabilmenin yolunu, Türk sendikacılığının partilerüstü bir politika izlemesi gerekliliğine inanıyoruz...

Partilerüstü politika ne demektir? Bu terimle tatbik edilmek istenen yol nedir? Konumuzun makro ve mikro açıdan tahlillerini yapmadan önce bu soruların cevabını ve kastedilmek istenen anlamını dar bir tarif çerçevesi içerisinde açıklamak isterim. Dar anlamıyla sendikaların herhangi bir partiyle, herhangi bir organik ilişki kurmaması, partizan zihniyetten uzak kalması, bağımsız olması demektir. Sendikal faaliyetlerde siyasî bir politikanın güdülmeyip, sendikacılığın kuruluş gayesi ve maksadına uygun hareket edilmesidir... Hep biliyoruz ki, sendikalar, o sendikayı meydana getiren üyelerinin müşterek iktisadî, sosyal ve kültürel hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için üyeleri tarafından kurulmuş meslekî teşekküllerdir... 274 sayılı Sendikalar Kanunu'nun 1. maddesinde dar bir tarifini bulduğumuz bir meslekî teşekkül olan sendikaların bu tarifinde de gördüğümüz gibi, siyasî faaliyetler sendikacılığın temelinde yatmamaktadır. Nitekim, meslekî birer teşekkül olan ve üyelerinin hak ve menfaatlerini memleketin millî çıkarlarıyla birlikte yürüterek, üyelerini daha iyi iktisadî ve sosyal şartlara ve yaşantıya ulaştırmak için kurulmuş olan sendikaları siyasal partilerden ayıran en önemli faktör de budur... Sendikal hareketlerde ve bu hareketlerin gayelerinde siyasî faaliyetlerin yatmamış olması ve ana gayenin sosyal, iktisadî ve kültürel faaliyetler olmasıdır.

Geniş tarifiyle partilerüstü bir politika taraftarı olan sendika; hür bir sendika olup, hükümet, siyasî parti ya da işveren olsun üyelerinin dışında hiç bir çevrenin kontrolü altına girmeyen işçi kuruluşlarıdır... Nitekim 1968 verilerine göre 114 ülkeden 134 işçi kuruluşunu ve 65 milyon işçiyi saflarında toplayan kısa ismiyle ICFTU olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu; sendikaların partilerüstü bir politika güttmesini savunmakta ve : "...Hür Sendikacılık sadece temsil ettiği işçinin iradesine bağlı, onlar tarafından yöneltilen, onlar tarafından kontrol edilen işçi kuruluşlarıdır..." diye yaptığı bir tarifile görüşümüzü ortaya koymaktadır... ICFTU ya göre, "...Hür Sendikacılık kavramının bir nevi asit deneyi olduğu" hususu öne sürülmekte ve "işçi hak ve çıkarlarını, ancak bu deneyi başarıyla atlatabilen kuruluşların koruyabileceğini ve hükümetlerin, siyasî partilerin, işverenlerin uydusu olarak hareket eden kuruluşların bu yeteneğe sahip olmadıkları..." iddia edilmektedir... Bu açıdan hür sendikacılık kavramının ortaya çıkardığı sonuç şudur : Totaliter ülkelerde gerçek sendikacılık yoktur... Gerçekten ICFTU'ya göre

komünist ülkelerde, faşist rejimlerde ve zamanımızın demokrasi ve özgürlük anlayışına sırt çeviren baskı rejimlerinde sendikalar “hür oldukları diğer bir deyişle ya hükümetlerin, ya da genellikle görüldüğü gibi, iktidar partisinin kontrolü altında oldukları için” işçi hak ve özgürlüklerini koruduklarını iddia edemezler. Bu rejimlerde sendikalar verilen direktifleri yerine getirir, önceden iktidarlarca belirtilen üretim hedeflerine ulaşılması için işçiyi kontrol ederler. Bu kuruluşlar ne çalışma şartlarının belirlenmesinde, ne temel sendikal hedeflerin, meselâ ücretlerin yükseltilmesinde söz sahibidirler. Grev hakları ve pazarlık güçleri yoktur...

Bu gerçeklerin ışığı altında sendikaların partilerüstü politika ile üyelerinin müşterek sosyal ve iktisadî menfaatlerini temin etmelerine tarafdarız. Bazı sendikaların siyasî bir parti halinde parlâmentoya ağırlıklarını koyma görüşüne katılmıyor, hele hele, kısa bir devrede bu görüşleri birer hayalî arzu olarak kabul ediyoruz... Zira, milletçe içinde bulunduğumuz şu günlerde siyasî hayatımızdaki acı gerçek, parlâmentoyu teşkil eden siyasî partilerimizin kendi bünyeleri içerisinde bile birlik ve beraberliği temin edemediklerini ortaya koymuştur. Siyasî bunalımların aşılabildiğine geliştiği ve siyasî istikrarsızlığın had safhaya ulaştığı bir memlekette, zahiri anlamda da olsa, işçi hareketinin siyasî bir örgüt haline gelebildiğini bir an için kabul etsek dahi, ne dereceye kadar parlâmentoda etkili bir siyasî parti olabilir ve millî istihdam politikasına müsbet yönde etkili bir faaliyette bulunabilir? Unutmamak gerekir ki, siyasi istikrar ile iktisadi istikrarı birbirinden kesinlikle ayırdetmeğe imkân yoktur... Take-Off'u başarmış fakat rayına oturmamış ekonomilerde kalkınmanın dar boğazlarını geçme çabaları, millî istihdam politikasını çok yönlü etkiler... Ayrıca, siyasî parti olarak birleşecek olan sendikaların, sendika içi, diğer deyişle bünyevî teşekkül tarzım gözden uzak tutmamak gerekir. Bir sendikayı teşkil eden üyeleri, çeşitli siyasî fikir ve kanaatler içinde olabilir. Falanca veya filânca parti taraftarı olabilirler. Herkes belirtileni değil, gönlünde yatan partiyi destekler... Bu bir kaçınılmaz gerçektir. Binaenaleyh meslekî bir teşekkül olan bir sendikanın muayyen bir siyasî kariyere bürünmesi halinde, bu siyasî kariyeri tasvip etmeyen üyeleri arasında birlik ve dayanışma bozulabilir ve netice olarak da sendikaların dayandığı iki ana temel olan kafa birliği ve kasa birliği zayıfhyarak sendikalar gücünü yitirebilirler.

Bizler partilerüstü politikayla bütün partilerin üstünde bir menfaat grubunu bir menfaat dayanışmasını ve bu dayanışmanın baskısını anlıyoruz. Bir bakıma bir ideal gibi görünen bu anlam Türk-İş'ce yürütülen

partilerüstü politikada gözükmemektedir. Bu hususlara temas etmeden önce Dünya sendikacılığında dile getirilmiş bir görüşü tensiplerinize arz etmek isterim :

Kısa ismiyle WFTU olan Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu 1945 yılında Paris'te yaptığı kuruluş kongresinde, ITFU yani Uluslararası İşçi Sendikaları Federasyonu başkanı Walter Citrine, alkışlarla kabul edilen şu görüşü ileri sürüyor ve şöyle söylüyordu :

“...Siyasî kuruluşlar değil, işçi sendikaları olduğumuzu unutmayalım... İşçinin yaşama standardını yükseltmek, çalışma saatlerini azaltmak, ona işini kontrol edebilme imkânı sağlamak amacıyla birleşmiş bulunuyoruz. Bu sendikal hedefler bizi birleştiriyor. Siyasî amaçlar söz konusu olduğu zaman, aramızda derhal görüş ayrılıkları başlıyor. Ülkelerimizde ve bu kuruluşta politikayı sendikacılığımıza aslâ sokmayalım. Sizi ikaz etmek istiyorum : Bünyesine siyaset sokan bu kuruluşlar, hem etkisini kaybeder, hem de istikrarı bozmuş olurlar...”.

Dünya İşçi Sendikaları Federasyonunun kuruluş kongresinde siyaset dışı kalmayı dile getiren bu sözleri ayağa kalkarak alkışlayanlar, bilâhare siyaset yaparak ideolojik amaçlarını gerçekleştirme yollarını arayarak bu Dünya Federasyonunun kaderini değiştirecek ve siyasetin yapılmasıyla Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu parçalanacak ve 1949 yılının Ocak ayında ilk kopma meydana gelecektir. Nitekim, 1949 yılının Aralık ayında Londra'da 53 ülkeden 48 milyon işçiyi temsil eden 87 sendikal kuruluş, (ICFTU) Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu meydana getirecektir. Komünistlerin hâkimiyetine giren Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu bölünmüş ve dünyanın en güçlü sendikal örgütü olan “herkes için barış, ekmeğe, özgürlük” diye ve saflarında devletin ve değil siyasî parti halindeki bir sendikayı, herhangi bir siyasî partinin kontrolü altında da olsa işçi kuruluşlarına yer vermeyen uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu kurulmuş oluyordu... Ve bu kuruluşun gayesi : Komünist, faşist, falanjist gibi tüm diktatörlüklerle mücadele etmek, düşünce, söz toplanma, sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev özgürlüklerini savunarak; siyasal özgürlük, sosyal adalet ve iktisadî güvenlik üzerine bina edilecek barışın kurulmasına çalışmaktır...

Dünya sendikal hareketleri hakkında bu misalleri konumuzla ilgisi bakımından verirken bir iki noktaya daha temas etmek isterim. Şöyle ki, partilerüstü politikanın karşıt görüşünü savunanlar, İngiltere'deki İşçi Partisinin ve İskandinav memleketlerindeki işçi kuruluşlarının siyasî parti - sendika ilişkilerini misal olarak gösterirler.

Ve bu memleketlerde sendikaların işçi partisi yoluyla gayelerine ulaştıklarını iddia ederler. Adetâ sendikaları işçi partisinin birer organı olarak gösterirler. Bu iddiayı yine bundan altı yıl önce yine burada sosyal siyaset konferansları serisinde konferans vermiş olan Sayın Rüçhan Işık'ın şu kabul ettiğimiz görüşleriyle cevaplandırmak istiyoruz :

“...İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu olan TUC ile işçi partisinin ilişkilerinde; İşçi Partisinin İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve bu konfederasyonun da İşçi Partisini etki altına aldığı sonucuna varmak hatalıdır. Zira gerçek, her iki iddianın da doğru olmadığıdır : Ne TUC, İşçi Partisinin ve ne de İşçi Partisi TUC'un organıdır. Şüphesiz sendikaların İşçi Partisinin politikası üzerinde bir etkisi vardır; fakat sendikalar parti üzerinde etkisi olan başka baskı gruplarının sadece bir tanesidir. Ve sendikalar bu baskı gruplarıyla birlikte sadece İşçi Partisi üzerinde değil, diğer parti olan Muhafazakâr Parti ve politikasının üzerinde de belirli bir etkisi vardır. Nitekim, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu, İşçi Partisi tarafından kabul edildiği gibi Muhafazakâr Parti tarafından da işçilerin tek ve yetkili temsilcisi ve sözcüsü olarak kabul edildiği ve tanındığı bir gerçektir...”

Sayın Işık'ın bu sözleri İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Konseyi'nin 1951 yılında yayınladığı şu bildirisinde açık ifadesini buluyordu... Bu bildiride şunlar ileri sürülüyordu :

“...Biz her türlü meseleyi ve soruyu, sadece endüstriyel ve ekonomik açıdan görünüşlerinin ışığı altında sormaya ve takibe devam edeceğiz. Sendika hareketi kendi politikasını formüle etmekte, savunmakta ve yürütmekte daima özgür olmalıdır. Gelecekte de, geçmişte olduğu gibi, hükümetin dikkatini ülkenin en önemli menfaatlerine uygun olduğuna inandığımız politikaya doğru çekeceğiz. Gene bu noktadan hareketle, hükümetle mutabık olmamak konusundaki hakkımızı daima muhafaza edeceğiz ve bunun zorunlu olduğunu gördüğümüz her ân açıkça belirteceğiz ve hükümete muhalif kalacağız...”

Nitekim bu görüşler İngiltere'deki tatbikatta kendini göstermiş, İşçi Partisi'nin iktidarda bulunduğu yıllar içinde, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile İşçi Partisi arasında, temel ekonomik ve sosyal politikada başlayıp Vietnam sorununa kadar dayanan ve açığa vurulan görüş, ayrılıkları ortaya konularak, Parti-Sendika arası organik bağların en köklü ve en güçlü olduğu bilinen İngiltere'de bile; sendikaların, muayyen bir siyasî parti kurma veya mevcut muayyen bir siyasî partiyi des-

tekleme görüşlerinden ne kadar uzakta olduğunu gerçekler ortamına koymaktadır...

Partilerüstü politikayla anladığımız anlam; Türk sendikal hareketlerinin en üst kuruluşunda da, siyasî partilere karşı bağımsızlıklarını muhafaza etmeleri ve herhangi bir partinin organı haline gelmemeleri hür sendikacılık hareketi içinde millî istihdam politikasına müsbet yönlü etkili olmalarıdır... Siyasî partiler ve hükümetler karşısında bağımsızlık görüşümüzü arzederken akla şu soru gelebilir : **Bu bağımsızlığın ölçüsü ne olacaktır? Aralarında organik bağlar olsun ya da olmasın, siyasî partiler karşısında (bağımsızlık muhafaza edilecek) diye sendikalar siyasete hiç girmeyecekler midir? Gayet tabiidir ki, sendikalar, millî siyasete ve memleket dâvalarına ağırlığını koyacaklardır. Millî kalkınmada en büyük görev ve sorumluluğu yüklenen sendikaların, milletimizin içinde bulunduğu iktisadî ve siyasî seyrine ağırlıklarını koymaları kadar tabii bir şey olamaz. Hür işçi kuruluşlarının, siyasî parti ya da hükümet kontrolü altına girmemesi, sendikaları parti organı haline sokmak isteyen zihniyetle mücadele etmek istemesi, bu işçi kuruluşlarının siyasete katılmayacakları anlamını taşımaz. Aksine *Hür İşçi kuruluşları demokratik baskı grubu olarak siyasî gelişmelerde önemli rol oynamalı, toplumu ilgilendiren her konuda söz sahibi olarak ağırlıklarına hissettirmeli, kendileri siyasal iktidarlar olmayıp, siyasî iktidarların politikalarını etkilemeğe çalışmalıdırlar.* Ekonomik ve sosyal adaleti gerçekleştirmek için çaba sarfeden bağımsız işçi kuruluşlarının, siyasal gelişmeleri izlemesi toplum sorunlarına gerekli gördüğü her anda müdahale ederek dengesiz gidişe "dur" demesi sadece haklı değil aynı zamanda başta gelen görevidir. Partilerüstü politikayı savunan sendikaların bu görüşlerini nasıl tahakkuk ettireceği hususunu şu cümleyle cevaplandıracağız : **Bilinçlenmek ve bilimsel sendikacılığa yönelmekle bu politika tahakkuk edebilecektir. İddiamız budur. Nitekim, siyasî parti - sendika ilişkilerinde parti taraftarı zihniyeti Komünist Dünya İşçi Sendikaları Federasyonunda görüyor ve bu federasyonun en güçlü üyesi Sovyet İşçi Sendikaları Ana Tüzüğü'nün 1. maddesinde yer alan şu hükümleri dikkatinize hasseten sunmak istiyoruz :****

"...Sovyet sendikaları tüm çalışmalarını sovyet toplumunu yükseltici ve teşkilâtlandırıcı yegâne güç olan Komünist Partisinin kılavuzluğu altında yürütürler. Sovyet sendikaları işçi kitlelerini, onları komünist bir toplum kurmak için mücadele amacıyla harekete geçirerek Komünist Partisinin etrafında toplarlar...". Demirperde gerisi memleketlerdeki sendikacılıkta yaygın bir uygulama alanı bulan ve sendikacılık hareketini

bir parti organı yapan bu prensibin savunucuları şimdiye kadar bir defa dahi olsa sosyalist blokta tenkid edilecek bir şey bulmamışken, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu olan ICTFU ise; batı blokunu ya da doğu blokunu ilgilendirmesine bakmaksızın gerekli gördüğü her yerde çıkışlar yapmış ve bu konuda şunları ileri sürmüştür :

“...Gelişmiş ülkelerde olsun, iktisaden geri kalmış ülkelerde olsun, hür sendikalar siyasî mücadelenin dışında değil, bu mücadelenin kendilerine yüklediği sorumlulukları bilerek tam içindedirler. İktisadî ve sosyal adalet mücadelesini başarıya ulaştıracak ya da bu mücadelede gelişme sağlayacak hiç bir siyasal fırsat kaçırılmamalıdır. Sendikalar bu gerçeği de hatırdan aslâ çıkarmamalıdır : Demokratik düzende hükûmetler gelip geçici, sendikalar ise daimîdir. İşçi haklarını koruma çabasında işçi hareketi tutumunu öyle ayarlamalıdır ki, hangi hükûmetin işbaşında olursa olsun, muhalefet yapma hakkını muhafaza etmek kaydıyla onunla birlikte çalışabilsin...”.

1959 yılında Brüksel’de yükselen bu ses ve bu görüş iddiamızı doğrulamıyor mu, Sendikaları siyasî bir örgüt halinde toplama çabasında olanlara şu gerçek soruyu sordurmuyor mu?

İddia ettiğiniz gibi Türkiye’deki bütün seçmenlerin rey potansiyelini kuracağımız siyasî partide topladığımızı bir an için kabul etsek dahi ve iktidar partisi olarak rey çoğunluğunu kuracağımız partinin toplayarak iktidarı ele geçirmiş olsanız dahi, kuracağımız hükûmet ne kadar devam edecektir? Bu hükûmetinizin programları şeklinde ortaya koyacağımız istihdam politikasını iktisadî engeller ve gelişen ve daima değişen sosyal görüşlerin baskısı karşısında ne dereceye kadar tatbikat safhasına koyabileceksiniz? Hele bu arzularımızı tatbik etmek istediğiniz memleket: Take-Off’u başarmış, fakat rayına oturmamış ve iktisat kurallarının işleyemediği bir memleket olan Türkiyemiz olursa, bu idealinizi hayalden gerçeğe nasıl intikal ettireceksiniz? Bir an için yeni kurulmuş bir partinin en büyük engeli olan yeni parti tecrübesizliğini nasıl telafi edecek de eski ve tecrübeli partilerin parlâmentodaki engellerine mâni olabileceksiniz? Siyasî istikrarsızlığın had safhasında olan bir memlekette, hükûmetten düşüğünüz zaman ve aksi görüşü iddia eden zihniyetteki bir parti iktidara geldiği zaman, bunun zararlarını ve menfi sonuçlarını bizzat işçi kütlesi çekmeyecek mi? Türkiyemizde yıllarca tek parti olarak hükûmet etmiş ve tecrübeli bir parti olan CHP nin içinde bulunduğu durum ile, halk tabakalarının desteğiyle iktidara gelmiş Demokrat Parti ve Adalet Partisinin bütün tecrübelerine rağmen, gerek parti içi geçirdiği sarsıntılar, ge-

rekse parlâmentodaki seyirleri bir gerçeği ortaya koymuyor mu? Bu gerçek de, Türk sendikalarının siyasî partilerden uzakta kalması gerçeği değil midir? Bağımsız veya diğer deyişle müstakil sendikalar olarak işçilerin müşterek menfaatlerinin savunuculuğunu yapmakta yarar yok mudur? Bir zamanlar: "Ankara'da bir hükümet vardır. Bir Başbakan vardır. Ama bir Türk-İş de vardır" diyecek kadar güçlü bir Türk-İş'i ve onun liderinin yürüttüğü partilerüstü politikasında, bilâhare aksamalar görmüşseniz, ve bu aksamalar nedeniyle siyasî bir parti haline gelmek istiyorsanız, kurulmuş bir güç birliğini ve bu birliğin yürüttüğü politikadaki aksamaların samimiyetle telafi yollarını araştırmakla, yurt sorunlarını ele almanın gerçekçi yollarını bulmak daha faydalı değil midir? Bu yolları bulabilmek için mutlaka siyasî bir örgüt haline gelmek mi gerekir?

Tekraren ve kesinlikle bir kere daha belirtelim ki, Hava-İş Sendikası olarak; üyelerimizin müşterek iktisadî, sosyal, kültürel hak ve menfaatlerini temin etme, koruma ve geliştirme yolumuz partilerüstü bir politika ile olacaktır. Bizler sadece Türk sivil havacıları olarak, kendi görüşlerimizi değil, çalıştığımız millî müesseselerimizin de menfaatlerini korumak suretiyle, millî çıkarlarımızı da ön plâna alarak, meczedici bir prensibin tahakkuk ettirilebilmesi için partizan görüşlerden uzak durmayı tercih ediyoruz...

Bazı sendika liderlerimizin siyasî bir örgütte birleşmeleri şeklinde başhyan ve sosyal demokrasi hareketleri şeklinde vasıflandırdıkları faaliyetlerinin ve arzularının nedenlerini özetlersek, dört ana hususu kanaatımız olarak teşhis edebildiğimizi belirtmek isteriz. Bu hususlar ise şunlardır :

1) Parlâmentoda baskı unsuru olmak, 2) siyasî tercih, 3) keyfiyet unsurunu unutup, kemiyet-miktar unsuruna dayanarak üye adedi fazla bazı sendikaların ağırlık koyma ve gösteriş arzusu, 4) siyasî örgütü tercih edenlerin bu tercih paravanası arkasındaki gerçek düşünceleri olan husus, Türkiyenin en büyük işçi örgütü olan Türk-İş'teki idarecilerden hoşnutsuzlukları. Bu saydığımız nedenler bir sosyal demokrasi hareketinin (ki bu terimle ne kastedilmek istendiği bir türlü anlaşılammaktadır) doğmasına sebep olmuştur. Kanımızca bu dört husus da şayanı kabul görülmemektedir. Zira :

1) Parlâmentoda baskı unsuru olma arzusu : Memleketimizin bu gün içinde bulunduğu koşullar nedeniyle bu arzuyu çok erken ve zamansız buluyoruz. Bu husustaki görüşlerimizi arzetmeden önce, konferansımızın başından beri dile getirdiğimiz dünya sendikacılığı ve gelişmiş

ekonomilerdeki sendikaların, siyasî partiden uzak kalma görüşlerini tekraren hatırlatmak isteriz. Kaldı ki, gelişmekte olan veya diğer deyimle, az gelişmiş bir ülke olan memleketimizde, hepimizce bilinen gerçek, parlamentomuzu teşkil eden irili ufaklı, eski, tecrübeli, yeni - tecrübesiz partilerimizin kendi bünyeleri içerisinde bile, birlik ve beraberliği temin edemedikleridir. Siyasî istikrarsızlığın devam ettiği iktisaden gelişmemiş bir ortamda ve parlâmentoda bir baskı unsuru halinde sendikaların siyasî bir örgüt olarak, ağırlıklarını koymaları, biz sendikacıları daha mı güçlü kılacak, yoksa mevcut baskı unsuru vasfımızı ve en büyük üst kuruluşumuz Türk-İş olarak baskı ağırlığını daha mı azaltacak? Bunu teşhis, subjektif kanaatlerle değil, objektif görüşlerle yaşanan gerçeklere inilmeyle olursa, mantıkî hareket etmiş olacağız. Arzetmeğe çalıştığımız gibi siyasî bir örgüt halinde ağırlığını koymada, seçilen zaman isabetsiz ve çok erkendir. Tekraren hatırlatmak gerekir ki, parlâmentomuzda siyasî partilerarası huzur ve düzeni sağlamak için Silâhlı Kuvvetlerimiz müdahale etmek zorunda kalmış ve bir muhtıra vermiştir. Üç maddeden ibaret bu muhtıranın birinci ve ikinci maddeleri tamamen gerçek olup, üçüncü maddesinin ise çok mânidar ve calib-i dikkat olduğunu hatırlatmak isteriz. Türk Sivil Havacıları olarak bu muhtıranın birinci ve ikinci maddelerini benimsediğimizi, üçüncü maddesini ise tasvip etmediğimizi tekraren hatırlatırken; 12 Mart muhtırası adı verilen bu muhtıranın nedenlerini, koskoca bir parlâmentomuzun varlığına rağmen kurulamıyan bir hükûmeti ve bu hükûmet buhranının getirebileceklerini görmek ve muhtıra nedenlerini çok iyi tahlil ve teşhis etmek zorundayız.

2) Siyasî tercih hususunu da benimsiyoruz. Önerimizin başında da belirttiğimiz gibi bir sendikanın muayyen bir siyasî kariyere bürünmesi halinde, bu siyasî kariyeri tasvip etmeyen üyeleri arasında birlik ve dayanışma bozulabilir. Çünkü bir sendikayı teşkil eden üyelerin ayrı ayrı siyasî fikir ve kanaatleri veya falanca veya filânca parti tarafdarı olma arzuları olağandır... Herkes, gönlünde yatan partiyi destekler demiştik.. Bu durumda üyelerarası birlik ve beraberlik nasıl sağlanacaktır, demiştik. Unutmamak gerekir ki, bir sendika, gücünü temsil ettiği üyelerinin birlik ve beraberliğinden alır ve bir konfederasyon da, gücünü, üye sendikalarının birlik ve beraberliğinden, iyiniyetli birleşmesinden alır.

3) Keyfiyet unsurunu unutup üye adedi çokluğuyla büyük ve ileri iddiasında bulunan ve bu nedenle ağırlık koyup, gösteriş arzusunu tatmin için siyasi örgüte yönelen bazı Sendika Liderlerini tasvip edemiyoruz. Demokratik Sendikacılıkta, millî kalkınmanın yarınlara katkıda bulunulacak Sendikacılıkta, sadece kemmi vasfı öne alma modası maziye

karışmaktadır. Rasyonel Sendikacılık anlayışında bu görüş bırakılmaktadır. Öyle Sendikalarımız vardır ki, isteseler de üye adetini arttıramazlar. Zira, o işyerinde başka çalışan yokturki Sendikalarına üye alsınlar. Suijenerist bir mahiyet arzeden Sendikalarda personel miktarı sınırlıdır. Meselâ, Havacılık işkolunda durum böyledir. Sendikalararası dayanışma ve Konfederasyon bünyesinde birleşmede, Türkiye'mizde bugüne kadar gelen tatbikatıyla, 10 binlerle üyesi olan Sendikaları Temsil edenlerin davranışları ve jest Sendikacılığı; vazgeçilmez birer unsur olan ama suijenerist mahiyetleri itibariyle üye adedi kısıtlı işkollarını temsil eden Sendikalarla olan münasebeti, soğuk bir safhaya itmiştir. Zira, 10 binlerle üyesi olan Sendikalar üye çokluğundan yararlanarak ağırlıkların üst kuruluşumuz Türk-İş Yönetimine geçmekle koymuşlardır. Oysa, bazı işkolları yukarıda arzettiğimiz üye azlığı nedeniyle bu gövde gösterisinde muvaffak olamıyarak, Türk-İş Yönetimine iştirâk edememişlerdir. Demokratik Sendikacılıktan anladığımız bu değildir. Unutmamak gerekirken, Sendika Liderleri bilgi, görgü ve davranışlarıyla çevrelerinde müsbet veya menfi etki yaratırlar. 1970 Mayıs'mda Erzurum'da yapılan, Türk-İş Genel Kurulundaki Türk-İş'i teşkil eden Sendikaların Yönetime katılma yolundaki arzularının karşılaştığı olayları, unutmak mümkün olamıyor... Erzurum Kongresinde üye adedi fazla Sendika Liderlerinin davranışlarını unutamıyoruz... Türk-İş'i meydana getiren bütün Federasyon ve millî Sendikalardan birer asil ve birer yedek temsilci ile Türk-İş Yönetim Kurulunun teşekkül ettirilmesi umumî bir arzuya şayan iken ve bu arzu önceleri üye adedi fazla Sendika Liderlerince de desteklenirken, Yönetim Kurulu seçimlerinde yapılan oylamada, bu arzuya önce evet deyip sonra red demeleri veya müstenkif kalmaları, bu Sendika Liderlerine ve sözlerine olan inancı sarsmıştır. İnancı sarsan karşılıklı sevgi ve saygıyı yitiren bu davranışın sahibi Sendika Liderlerinin siyasî bir örgüt haline gelme istemlerindeki fiil ve davranışlarına ne dereceye kadar itimat cazizdir. Bu husus calibi-dikkat bir husustur. Kaldığı, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu TUC gibi, Alman İşçi Sendikaları Konfederasyonu DGB gibi siyasî örgütlenmeden uzak Konfederasyonların güçleri kadar, Türk-İş de siyasî örgütlenmeden uzak bir şekilde, bir baskı unsuru olarak parlamentoya ağırlığını koymuş bir güçtü. Bugün Türk-İş'i bu güçte göremeyen bu gözler, bizzat Türk-İş'i bu hale getirenlerdir. Biz ise Türk-İş'in ve onu idare edenlerin eski gücüne ve istikrarına kavuşacağına inanıyoruz. Uzun yılların yorucu ve ızdırıp verici mücadeleleriyle teşekkül etmiş bulunan bu üst birliği; dışarıya başka gösterip bizzat iç yönetiminde başka türlü davranışlarla sarsılmasına, gücünü yitirmesine sebep olacak davranışları tasvib etmiyoruz..

4) Türk-İş İdarecilerinden hoşnutsuzluk hususu : Sosyal demokrasi hareketlerini ortaya koyan ve siyasî bir örgüt haline gelme arzularını ishar buyuranlar Türk-İş'ten değil, Türk-İş'i İdare edenlerden memnun olmadıklarını gıyapta ve kapalı kapılar ardında ve zaman, zaman da patlamalar şeklinde ortaya koymuşlardır. Türk Sendikacılığını siyasî örgüt yapma arzusunun sebeplerinden biri de, bir patlama şeklinde Türk-İş İdarecilerinden hoşnutsuzluklarından doğmuş, hissi davranışın bir eseridir bizce... Siyasî örgüt taraftarı bu liderlerin bu hissi çalkantılar içerisinde unuttukları bir gerçek vardır. Bu gerçek şudur: Bir hükmi şahsiyete haiz bulunan Türk-İş müessesesi başka, bu müesseseyi idare edenler başka unsurlardır. Hükmi şahsiyete haiz olan bir müessese ile hakiki şahıs olan idarecilerini, birbirine karıştırmamak gerekir. Ama bu gerçek unutulmuş ve idarecilere karşı olan hoşnutsuzluk, devamlılık arzeden, (idarecileri gibi fani olmyan) Türk-İş Müessesesini de zedelemek gibi, bir neticeye varılmıştır. Bizce hata buradadır. Kaldıki; Türk-İş İdarecilerinin gıyabında gösterilen bu hoşnutsuzluk, yüz yüze gelindiğinde yerini saygılı davranışlara terketmekte; samimiyetsizliğin ve sözlere itimat edilememenin gerçek misâlleri ortaya konulmaktadır. Bu tür davranışlarla, altın terlerinin yarınlarını temsil eden bir menfaat ve baskı unsuru olan ve Türk İşgücünün geleceğinin garantisi olan bir Konfederasyon müessesesini, sarsmağa hakkımız varmı?... Şayet İdarecileri beğenmiyorsanız o başka. Nasıl olsa 10 binleri temsil eden Sendikaların, Türk-İş Genel Kurulunda Temsilcileri de fazla olacaktır. Müesseseyi sarsmadan, Türk İşgücünün otoritesini temsil eden Türk-İş'i sarsmadan, başvurulacak en demokratik yol ortadadır. Şayet samimi davranışlarda bulunuluyor ise, üst kuruluşumuzun Genel Kurulunda, onların Türk İşgücünün arzusuna uygun çalışmadığını objektif verilerle ispat edilir ve bu yolda gerekeni yapmak da, en demokratik ve mantıklı yol olsa gerektir. Türk-İş Yönetim Kurulu toplantılarında müştereken alınan bazı kararları özel düşünce ve hissiyatlara göre yanlış bir şekilde kamu oyuna aksettirmek Türk İşgücünü bölmekten başka bir gayeye yaramıyacaktır.. "Kuvvet ve güç, birlikten doğar." gerçeğini benimsemek, birlik ve beraberliği bozucu davranışlardan kaçınmak gerektir. Kendi seçtiğimiz İdareciye veya İdarecilere saygılı olmak, onların temsil ettiği otoriteye saygılı olmak, birlik ve beraberlik inancına, saygılı olmak demektir.. Güç ve kuvveti temsil eden otoriteyi çiğnemek anarşizmi getirir. Zira, herkesin baş olmak istediği yerde, bizzat bu istek sahiplerinin yani herkesin ayakacağı akıldan çıkarılmamalıdır.

Kanaatımıza göre; dört nedenini sıraladığımız siyasî örgüt taraftarlarının ,sosyal demokrasi hareketi adını verdikleri faaliyetlerine ve gö-

rüşlerine de özetle değinmek isteriz; Belirtmek istediğimiz bu hususlar şunlardır :

1 — Sosyal demokrasi terimiyle ne anlatılmak istenmektedir? Ne demektir sosyal demokrasi?. Bunu belirlemek için, sosyal demokrasinin bir tarifini yapmak gerek. Oysa, bu hareketin taraftarları bir yılı aşan bir zamandan beri, bu hususu açıklığa kavuşturamamışlar ve “efradına cami, ağyarına mani” bir tarifi ortaya koyamamışlardır.

2 — 1971 yılının Ocak ayında Türk-İş Yönetim Kurulunun yaptığı bir toplantıda sosyal demokrasi hareketlerinin öncüsü olan ve Türk Sendikalar Hareketini bir siyasi örgüt haline getirme arzusunda bulunan bu dört üye bu toplantılarında Yönetim Kuruluna verdikleri yeni önerilerinde aynen şöyle demişlerdir :

“Biz dörtler getirdiğimiz raporumuzda yeralan ve ifade sivriliği olarak görünen hususlar hariç, amacımız; Türk İşçi Hareketinin ve onun yegâne Temsilcisi Türk-İş’in her günden daha güçlü olması ve temsil ettiği kitleyle birlikte tüm ulusun demokratik rejim içinde mutluluğa ve sosyal adaletin tahakkukunda daha aktif, daha gayretli çalışmasının ve özellikle 24 ilkenin tahakkukunu sağlamayı amaç edinmekle birlikte bazı önerilerde bulunmaktayız. Raporumuzun müzakeresi sırasında bütün Yönetim Kurulu Üyelerinin Türk-İş’in güçlenmesi konusunda birleştiklerini memnuniyetle müşahade ettik. Bu sebeple raporumuzda yeralan;

- 1) Bir siyasi parti kurma,
- 2) Veya herhangi bir siyasi partinin peşin hükümle desteklenmesi teklifimizi geri alıyoruz...”

Verilen bu rapordaki bu görüşler ve Yönetim Kurulundaki alınan bu kararlar ile Kamu oyuna akseden son gelişmeler arasındaki bariz tenakuzu calibi dikkat bir husus olarak tensiplerinize arz etmek isterim. Ayrıca:

11. Kasım, 1971 tarihinde Türk-İş Yönetim Kuruluna 12’ler raporu olarak verilen raporda; Türk İş’in Partilerüstü Politika uygulamasını, politika dışı kalmak olarak yorumlamak isteği de dikkate alınarak Türk-İş’in benimseyip uyguladığı Türk İşçi hareketinin siyasal partilere karşı tam bir bağımsızlık taşıyarak ülkenin bütün meselelerinde sadece yurt çıkarları açısından hareket etmesi, kısır çekişmeler yerine uyarıcı ve yol gösterici bir politika izlemesini 12’LER öngörür, denilmekte ve 12’LER raporunda imzası bulunan Türk-İş Yönetim Kurulu Üyeleri yaptıkları açıklamalarda, amaçlarının, Türk İşçi Hareketi içinde ayrıma yol açmak ol-

madığım, aksine, birlik ve beraberliğin geliştirilmesinin her zamankinden daha büyük bir önem taşımakta olduğunu belirtmişler, Türk-İş çatısı altındaki beraberliğin sürdürülmesi gereğini savunmuşlardır. Ve bu görüşler 12'LER'in de bulunduğu Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından oybirliğiyle benimsenmiştir...

Bu görüşler bizim görüşler olmayıp, sosyal demokrasi hareketini yürütenlerin Türk-İş Yönetim Kurulu içindeki görüşleridir. İçerde başka, dışarda kamu önünde başka türlü davranışın gerekçesini bulmak bize çok zor olmaktadır. Bu hususu da tensiplerinize arz etmek isterim.

3 — Sosyal demokrasiyi benimsiyenlerin iddia ettikleri gibi Türk-İş'in 24 ilkesinin etrafında tabanı bilinçlendirmek için sosyal demokrasiyi mi desteklemeli midir? Çıkar yol bu mudur? Aksini iddia eden görüşlerimizi konferansımızın başlangıcında arzettiğimiz Dünya Sendikacılığı ile ilgili misâllerimizde belirttiğimizden tekrar değinmiyeceğiz.

4 — 4. Mayıs. 1972 günü bu salonda sizlere konferans veren Sayın Konuşmacının ifadelerinden bir cümleye dikkatinizi çekmek isterim: "...Sosyal demokratların içinde CHP'den bir Milletvekili arkadaşımızın olması içimizdeki diğer partili Sendikacı arkadaşların reaksiyonunu çekmiştir." Bu ifade bizim iddiamız olan herkes gönlünde yatan partiyi destekler ve bir Sendikanın üyeleri arasında çeşitli siyasi kanaatte olanlar vardır ve siyasi bir örgüt haline gelmede farklı siyasi kanaate sahip üyelerin bulunması nedeniyle birlik ve beraberlik bozulur, gerçeğini kabul etmek ve itiraf etmek demek değil midir?...

5 — Yine Sayın Konuşmacı tarafından belirtilen bir görüş de şudur: "...Dava Türk-İş'i tarafsız kılmak değil, Türk işçi hareketini tarafsız kılmaktır..." deniliyor. Oysa, siyasi bir parti haline getirilen Türk İşçi Hareketi bu arzuya tarafsız mı oluyor? Yoksa taraf mı oluyor?...

Bu beş ana nokta etrafında topladığımız ve birer tenakuzlar silsilesi olarak gördüğümüz bu hususlar, Sayın Sosyal Demokratların iddialarını teyid edemedikleri gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Türk Sendikal hareketinde kısır bir çekişme halinde ortaya çıkan ve siyasi bir örgütte Türk Sendikalarını toplama amacını güdenlerin görüşleri ile partilerüstü politika anlamımızdaki deyişle, partilerdışı politika taraftarı olarak bizler, dile getirdiğimiz görüşlerimiz ve bu görüşlerimizin arasına serpiştirdiğimiz Türk Sendikacılığını burada tamamlarken, Türkiye'deki Sendikaların genel görünümünü hakkında da şu son görüşlerimizi belirtmek isteriz:

Hepimizin bildiği gibi 1961 Anayasamızın bizlere bahsettiği Sendika kurma hürriyeti geniş marjlar içerisinde kullanılmış ve bunun neticesi olarak da Türkiye’de bir Sendika enflasyonu doğmuştur. Birbuçuk milyona yaklaşan Sendika üyeleri, bini aşan Sendika miktarında toplanmıştır. Oysa, sizlerin gerçek rakkamların çok iyi bildiğiniz verilere göre; batıda, meselâ Almanya’da 16 milyonu aşan Sendika üyeleri, 16 Sendikada toplanmıştır. Türkiye’imizde bu Sendika enflasyonu yetmiyormuş gibi, bir de Konfederasyon teşekküllerinde parçalanma olmuş, üst teşekküller DİSK - TÜRK-İŞ gibi ayrımlar meydana getirmiştir. Oysa bu bölünmeler, çalışanları düşük ücretlerle istihdama düşür bırakarak, az sayıda fakat güçlü Sendikalar yerine, çok sayıda bölünmelerin sonucu, Sendikaların güç bakımından zayıflaması sonucunu meydana getirmiş ve bînetice alımlarının değerlendirilmesinde, emeğe yüksek ücret sağlanamamıştır. Bu nedenledir ki Türkiye’deki işçi ücretleri çok düşük olmuş. Yüksek ücret alamayan işçiler, “bir lokma bir hurka mücadelesinden” sıyrılamıyarak, kültür ihtiyaçlarına yönelememiş, emeğin veriminin düşük olması neticesi meydana gelmiştir. Sendika kurma hürriyetinin birnevi istisması olan bu görünümde; bizce, Sendika kurma hürriyeti demek, 10-15 kişinin biraraya gelerek istedikleri gibi, adım başı Sendikalar kurması veya tabelâ Sendikaların çoğalarak, çalışanların aleyhine olan, işgücü arzı piyasasının; küçük, güçsüz işçi örgütleri halinde tezahür etmesi demek değildir. Zira, az sayıda çalışanlardan teşekkül eden Sendikaların, iş piyasasında ve istihdam sahasında çoğalmasıyla, bu sendikaların kasa ve kafa birliği bakımından zayıf durumda kalmaları sonucunu doğurduğu gibi, birbirleri arasında meydana gelecek mücadeleyle, sarı Sendikacılığın kökleşmesine ve dolayısıyla çalışanların haklarının kısıtlanmasına da yol açmıştır. Evet, Sendika kurma veya bu küçük Sendikaların birleşmesi serbest iradeyle olmalıdır. Bu da Anayasal haktır. Ama nevarki bu hakkın istimali, iktisaden gelişmiş batı ekonomilerinde olduğu gibi yüksek görgü, bilgi ve kültür ortamında olursa faydalı ve bilinçli bir birleşme beklenebilir. Ve bu ahvalde bu iradi birleşmeleri tamamen benimsiyor ve destekliyoruz. İktisaden kalkınma çabasında olan, az gelişmiş ülkelerde bu oluşum, namütenahi bir serbestlik içinde olursa, Sendikaların birbirleriyle olan yıpratıcı mücadelelerinin acısını bizzat üyeleri yahut çalışanlar çekecektir. Bunun acı misallerine, 1970 Haziran olaylarında şahit olduk... Ayrıca Sendikaların hükümetedenler üzerindeki baskı gurubu olmaları, bilinçli veya bilinçsiz, bilimsel sendikacılıktan uzak Sendika Liderlerinin istihdam politikasında boy göstermeleri ve kısır çekişmelerine, milletçe katlanmak zorunda kalıyoruz. Ve maalesef Türkiye’imizde Sendikalarımızın genel görünümü budur...